

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորգազինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Կամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia

MARSEILLE (France)

ԼԱՍԱՐԻ

ԹԻԻ 8

1915 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 22 Դ.

(Ն.Տ. 1915 Սեպտեմբեր 9)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասով միայն կը հրատարակէ իրենց զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերագործունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կրնադուռին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղակ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդղակ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԼԱՍԱՐԵՇՐՁԱՆԻՆ

(1915 ՕԴՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ (4 տոյար ամբ. թիկեան կամ 7 րուր և 50 կպի ոռ. աւան) ամէն տեղի համար, ի բաց առեայ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը զրկուի կէս բաժնորգազինով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորգազինով: Կարելի է բաժնորգազինով չառն քանի՜ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնդ = 75 կպի) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմենիայի Օժանդակ» արձանագրութեամբ են մեր հրատարակած Օժանդակ կաթիլեան Կանոնադրին համաձայն, իրաւունք կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած յրաւրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգազինով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգով կարելի է չառն Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի զրկել խեղճը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորգազինով:

ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆ ԶՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆր. անգլ.
Ս. Հայ ղեկավարութիւնի մը Բ. տպագրութեամբ	40
Բ. — Է. (Սպասած)	
Ը. Թիւրքիայի Հայերէն Եւ իրենց զրաւարներ (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Թ. «Արմենիա» ի յուշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
Ժ.Ա. Թմաւա Բացարիս	20
Ժ.Բ. Նմոյններ Մ. Փարբուգաւ լեանի գրած ոտանաւորներէն	15
Ժ. Մի պոլիար հայրենասէր (Պուլիարիայի Գեղարիս խոթեան ծագման պատմութիւնը)	1,40
Ժ. Մի գաղտնիք	20
Մարտէլէն գուր զրկուել փոստի ծախքը կը վճարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կոչ. — Ազգ. Հ. Ե. Միութեան. — Կամակ Սնգլիան (Լոնտոն). — Կամակ Եգիպտոսն (Գահիրէ). — Կամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Ֆրէզիս). — Հայերը Թիւրքիայի մէջ. — Գոգամէն մի նամակ իսլամացած Հայ կնիւ մը. — Մարտիրոսացոյ միւս ազգը. — Ազգային ոգի. — Ա. Չուպանեանի բանաստեղծութիւնը Թիւրքիայի մասին վրայ. — Մահապոյժ Տիկին Ռէյնոլտսի. — Կովկասի տուր փոխարքայն. — Նուիրատուութիւններ Արմենիային. — Տարտանէլ. — Համերուպակն պատերազմը. — Պարսկաստան. — Ծանուցումներ:

ԱԶԴ

Կը խնդրուի մեր բաժնորգներէն որ փութեան հասցնել մեզ ներկայ 31րդ տարեշրջանի բաժնորգազինը որ կանխիկ վճարելի է. մանաւանդ որ այս միջոցին ստիպողական պէտք ունինք հաշուական այլեւայլ կարգադրութիւններէն համար:

Պէտք չէ մոռնալ որ «Արմենիա» ի հրատարակութեան ծախքերը կը հայեւայ-թուին իր բաժնորգազիններով:

ԿՈԶ

«Ազգային Հասկերու Պաշտպանութեան Հիմնադրամ» ի հաւաքման Մարտէլի Գանձախոսութեան կողմէ կոչ մը ևս ընել Արմենիայի միջոցաւ, թէ՛ տեղացի, թէ՛ շրջակայի և թէ՛ Ալժերիայի Հայերուն որոնք տակաւին չեն մասնակցած և կամ չատ աննշան գումար մը արձանագրած են բացում համազգային հանգանակութեան:

Հակառակ լրագրական կոչերուն և մեր ուղղակի դիմումներուն, ցաւօք սրտի կը հաստատենք թէ մինչև հի. մայ ձեռք բերուած արգիւնքը գոհացուցիչ ըլլալէ չատ հեռի է Մասնաւորապէս տեղւոյս ունեւոր գաղաւարդին աւելի քան դազվ վերաբերումը գէշի այս կենսական գործը (չմոռնալով մանաւանդ անոր մի. քանի կարեւորագոյն անգամներուն սեղ չափով մը սոյն հանգանակութեան մասնակցելու բացարձակ դժկամ. կութիւնը), բաւական պիտի համարուէր ամէն բարի կամեցողութիւնները վճատեցնելու, եթէ չլը

ւային գործին նուիրակնութիւնը և պէտքերուն հրամայողական ստիպողականութիւնը...

Բոլոր հայ թերթերը և օտարերէն կարեւորագոյններն ալ լեցուն են մեր ազգային մեծագոյն ազեղին նկարագրութիւններով: Ասոր ըստեղծած պէտքերուն հաւաքութեան հանգէպ՝ մենք իւրաքանչիւրին քանի մը հարիւր ֆունտի նուիրատուութիւնը շատ աննշան է զոհողութիւն մը համարուելու համար, մինչդեռ այսօր ամէն մէկ Հայ, ինչ վե՛ճակի մէջ ալ գտնուի, պարտաւոր է զոհողութիւն մը ընելու չափով մասնակցել մեր նուիրակն շահերուն պաշտպանութեան:

Գանձախոսութեան կը յուսայ թէ ամէն Հայ, առանց մեր կողմէ նոր դիմումներու և պնդումներու սպասելու, ինքնաբերաբար պիտի զրկէ իր առատաձեռն նուէրները մեր գանձապահին Տիար Արտ. Կիւլէկեանի (Rue Saint-Jacques, 40), Հեղահեռէ հաւաքուած գումարները պիտի զբոհէին վսեմ. Պողոս փաշա Նուպարի ի փարիզ և անոնց ցանկերն ալ հրատարակուին Արմենիայի մէջ:

Ի դիմաց Գանձախոսութեան Առնապետ Յովն. ՍԱՀԱՅԺԱՆ Մարտէլ, 16 սեպտ. 1915

ԱԶԴ Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հայ երիտասարդաց Միութեան բոլոր յարգելի անդամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ յաւաքիկայ կիրակի (26 սեպտ.) կէտօրէ վերջ ժամը 3ին Պառ. Պլանի սրահը (Bld. Dugommier, 11 A) տեղի ունենալիք Բնութեան ժողովին, օրակարգի նիւթ ունենալով կարեւոր հարցեր:

Հ. Ե. Միութեան Ընդհ. Ժողովը Առնապետ Խարպէլ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ Առնապետ Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ (Կնիք Միութեան)

ՆԱՄՈՎ ԱՆԳԼԻԱՆ

Հոնտոն, 25 օգոստոս 1915

Հայ կարմիր խաչի եւ Հայ Ազատամեղոց հանգանակութիւնը

Հայ կարմիր խաչի և Ազատամեղոց հանգանակութիւնը որու նախապահն է դերակատար Պրայս, ունենալով իւր գեր-նախագահներու ցանկին մէջ Հայաստանի համակրող և Հայոց օգնութեան համար աշխատող նշանաւոր քսան Անգլիացիներու անունները, նաեւ երկու Հայ գործիչներու անունները ընդ որոնցմէ կազմուած անունը, անցեալ ձմեռէն ի վեր յառաջ կը տարուի հանգանակիչ մարմնին պատասխան քարտէսը Miss Emily J. Robinsonի (Օրդ. Էմիլի Ռօպինսոն) ջանքի և ջանքին ժողովի խորհրդակցութեամբ:

Եւրոպայի պատերազմէն առաջ անոնք Հայաստանի փրկութեան և Հայոց բարօրութեան համար կաշխատէին յանուն այն մեծ սկզբանց և բարի նպատակներուն որ ամբողջ լուսաւորեալ և քաղաքակրթեալ աշխարհը կընդունի ու կը պաշտպանէ: Մինք Հայերս ալ նոյն հաւատով հանգանակը ունենալով կը քաջալերէինք զանոնք մեր խորին գնահատութեամբ ու բանաւոր ձեռնառութեամբ:

Արդ՝ այս ընդհանուր պատերազմի ծագումէն ի վեր՝ բուն Անգլիական լինելով պատերազմի դաշտին վերայ կուողներուն կարօտացեալ ընտանեաց և զաւակաց օգնելու համար կաշխատի իշխանին կողմէ, որ Անգլիոյ գահաժառանգն է, բացում հանգանակութիւնը 12 ամսուան մէջ հինգ միլիոն ստերլինգ անցած է: Գաղով «Թայմ» ի կողմէ բացում հանգանակութեան որ կարմիր խաչի անունը կը կրէ ու կը նպատակէ հիւանդներու և վիրաւորեալներու, ատոր ալ գումարը 1.635.439 ոսկին կանցնի: Տէլի Թէլէկրաֆի կողմէ ձեռնարկուած Պէլճիացոյ ի նպատակ հանգանակութեան գումարը երկու միլիոն ոսկի հարիւր հազար շիլինգ կանցնի: Ասկէ զատ կան Բալթիկայի, Սերպիայի, Սլոնիան, Իտալիոյ և Ռուսիոյ նպատակը և շատ ուրիշ հանգանակութիւններ: Դեռ անցեալ

որ Գաղղիայ կարմիր խաչին համար յալիս ամսին մէջ Սիգիսմունդ հանգա- նակում 41.000 ստերլին սակին զըկուեցաւ: Ասոնց կարգին մէջ կը գտնուի վերալիշեալ հայտնաբերուած հանգանակութիւնը որ պէտք եղած տեղը հասցնելու համար երկու հա- ղար երկու հարիւր սակի կակիկ գումարը հաւաքուած է. չնայելով ու- ընչ հանգանակութիւններու ծան- րակշիւթեանը և բազմութեանը:

Ուստի ի գնահատութիւն ազնիւ քարաւորութիւն անձնուէր ջանքերուն՝ «Լոնտոնի հայ գրական Ակումբ»-ը իւր նախագահին ձեռամբ ուղերձ մը հաղորդեց և ստացաւ վայելչապէս գրուած շնորհակալութեան պատաս- խան մը:

Քարաւորութիւն ներկայացած շրջա- բերականը հայաստանէն վերջերս ստացուած հեռագիրներու պատճէն- ները կը պարտնակէ և օգոստոս 20 թուականու Morning Post, Daily News, Daily Chronicle մէջ հրատարակած նայիմաստ նամակները մանրամասն տեղեկութիւններ կուտան: Միջոցառ- մէկ կողմէ կը կարգաւոր թէ վեհ. Ստրանը Գերմանիայ նոր դեսպանը ընդունած պահուն ըսեր է թէ «Մահմադականներու արգար դատը վերջնապէս պիտի յաղթանակէ», վաս- պուրականի հայերը և անոնք որ այդ տեսակ մահմադականութեան ի գործ գրած վարդապետութիւններու և հարի և սուրի երեսէն կալկաս ապստամբած են, իրենց յետին չը- քատարութեան և թշուառութեան մէջ աշխարհիս զթուփներ կը հայ- ցեն: Ենթեր պէյ և իւր համախոհնե- ըը շատով մտայնն որ իսլամներու կարմիր Մահիկին համար հաւաք- ւած նպատակները 1912-13ին Լոնտո- նաբնակ հայու մը միջոցաւ իւր յար- մար գտածին համեմատ հարկ եւ զամ տեղերը զրկուեցան և այդ գրա- մը հաւաքող յանձնախումբին պետը իմ ներկայութեամբ իւր շնորհակա- լութիւնները ընծայեց և որ նա իմ առաջարկիս վրայ ընդունեց: Սրի- հիմայ ո՛ր իսլամական կամ մարդ- կութեան օրէնքին կամ սկզբանց հա- մաձայն է որ հայերը կը կախուին, կը հալածուին, կը զրկուին, կը տա- բազրուին, կը ցրուուին և հազար ու մէկ նեղութիւններու կը մատնը- լին: Ինչ վախ կրնար ունենալ Բ. Դուր ինքնավար և ազատ հայաս- տանէ մը: Եթէ հայերու մի քանի մարդ սահմանադրութիւն վրայ իւր հայ- բնիկի համար կը կուտային պէտք կ'ազօլայ և ուրիշ քաղաքներու հա- յերը հալածելու: մի թէ կ'էլիպօլուի մէջ ինչպէս նաև Գաղղիայի արևե- լեան սահմանները տանտեակ հազա- րուոր Սիւնի քաղաքի միւս կողմն- ներ չը կան որ իրեն գէտ կը կըռ- լին: Ինչ կը նշանակէ Բրիտանիա- թեան գէտ միջոցաւ այս անդամը հա- լածանքը: Թող չը խաբուին մեր երիտասարդ թուրքերու պետական մարդիկը: այն չորս մեծ պետու- թիւնները որ այժմ իրենց գէտ կը կուտին, ճիշդիկ խաներու և թա-

մուրաններու բարբարոս թրքու- թեան գէտ կը պատերազմին և ոչ թէ իսլամութեան գէտ և թէ իրենց վերջը՝ հայոց համար իրենց ծրա- գրած բախտէն շատ աւելի թշուառ և անմխիթար կրնայ ըլլալ:

Կ. ՅԱՆՈՐԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՊԻՊՏՈՍԷՆ

Գահիրէ, 3 սեպտ. 1915

Վանայ ուսանալն առաջին Հայ հիւպո- տոսը զօրավար Կ. Կամարական Գա- հիրէի մէջ:

Ամսոյ 2ին վանայ ուսանական ա- ռաջին հայ հիւպոտոսը զօրավար վսեմ. Կոստանդին Կամարական Գահիրէի հայոց առաջնորդարանի սրահին մէջ ընդունեց Գահիրէարը. նախ վանեցի ազգայիններ: Սաւա- տեան ժամ 10½ին Նորին վսեմու- թիւնը իւր սովորական ժպտուն գէտ քով առաջնորդարանէն ներս մտաւ որ հաւաքուած էին նախապէս եր- կոսանեալ մը վանեցիներ: Տ. Ա. Ե. տիտ աւագ քահանայ Շաղօյեան ներ- կայացուց զանոնք անոններով և մակնիշտներով և ապա հետեւալ կարճ բանախօսութիւնն ըրաւ. «Վը- սեմաւոր պէյ, Ձեր բարիքներն եր- բէք չեն մոռնար վանեցիներ: ար- զէն Կամարական անունը վանեց- ւոց համար հմայք մ'եղած է վանի զի ձեր ի վան պաշտօնավարած ժա- մանակամիջոցին գարեբէ ի վեր ճըն- չուած «տախտ» հայութիւնն սկսա- ազատ շունչ մ'առնի: Ձեր ներկա- յութիւնը քաջաբերութիւն մ'էր հա- յերու համար: մինչև այն ժամանակ հայեր իրատեք չունէին զաշոյն մը կրելու, իսկ Ձեր օրով սկսեցին ա- զատ համարձակ գէնք կրել, ինքնա- պաշտօնավարութեան գաղափարը որ ըստ օրէ զարգանալով ազատամիտ- ներու միջոց Դուք հայութեան հա- մար իբրեւ պաշտպան և իշխան մը համարուած էիք ուսանալն մեծագոր- պետութեան կարմէ ուղարկուած: այդ- պէս հաւատացած էին նաև թիւրք և քիւրտ տարբեր, որոնք կը պատ- կառէին Ձեր անունէն և կը սարսա- վեին Ձեր ներկայութենէն: Դուք խորիման հայրիկի և փորթուգա- լեանի հետ երրորդութիւն մ'եղաք վանեցւոց համար ուսումնական և յառաջդիմական ապարեկին մէջ. և և թէ վանեցի գրագէտներ ի ձայն փողոյ չը հրատարակեցին Ձեր բա- րեգործութիւններ, պարզապէս Ձեր զիւրքին և պարկեշտութեան խնայե- ցին: վանի զի դուք առաքինութիւնն ունէիք միշտ ծածկաբար բարեգոր- ծելու: Ուրեմն օրհնեալ լինիք դուք և Ձեր թողոյցած յիշատակներ:»

Նորին վսեմութիւն իբրեւ պատաս- խան ըսաւ. «Իբրեւ հայ ժողովուրդի մի անհատ, ինչ որ ըրած եմ, պար- տականութիւնս է եղած»:

Մէկ ժամէն աւելի քանազան հարց- ու պատասխաններ տեղի ունենալէ վերջ ոտքի ելաւ Նորին վսեմութիւն մեկնելու, շատ դժ և ուրախ արա- մազրութեամբ, վանի զի երկար տա-

րինեբէ ի վեր գրեթէ պատահած չէր ի մի հաւաքուած իւր յոյժ սի- բեցեալ վանեցիներուն, որոց իւրա- քանչիւրի ձեռքը սեղմելով սիրալիր եղանակաւ մը իւր սրտագին շնոր- հակալութիւնը յայտնեց: Այս միջո- ցին հայր Շաղօյեան ներկաներու երախտագիտական յարգանաց յի- շատակի համար խնդրեց Նորին վը- սեմութենէն որպէսզի իրենց տալիք թէյտեղանի օրն ու ժամն որոշէր: «Շատ շնորհակալ եմ Ձեր ինչ ընելիք պատիւէն: որովհետեւ մէկ երկու օրէն պիտի մեկնիմ, կը ցաւ իմ որ չը պի- տի կարենամ ընդունիլ Ձեր առա- ջարկը: կը յուսամ թէ ձեռքս այս- տեղ պիտի լինիմ, այն ժամանակ եր- կար կը տեսնուինք և փոխադարձ կարօտնիս կառնենք իրարմէ» պա- տասխանեց:

Երբ կը մեկնէր սրահէն, Տիար համարձակ՝ Երամեան իբրեւ նախա- ժանօթ Նորին վսեմութեան՝ բարե- մաղթեց որ Նորին վսեմութիւն իւր այնքան սիրած վանայ մէջ անցու- նէր իւր օրեր այստեղ, ուր շատ զգալի է իւր պատուարներ ներկայու- թիւնը:

Շատ երջանիկ կը լինէի և թէ յաջողութիւն ինչ այդ, վանի զի շատ սիրած եմ վանի ու վանեցիներ:

— Որովհետեւ ժամանակ չունիք մեր թեյտեղանի ընդունելու, վսեմ պերթոյլ տուէք որ ի յարգանս Ձեր վսեմութեան՝ փոխան թէյա- սեղանի նախընթաց գումար մը աւել- տայ կ'աւելիք իւր յոյժ, առաջարկեց հայր Շաղօյեան:

— Շատ աւելի գոհ կը լինիմ, ըսաւ Կամարական պէյ և մեկնե- ցաւ:

Ներկայ եղող վանեցիներ անմի- ջապէս 210 զգահական հաւաքեցին մէջերնին և ցանկով միասին յանձ- նեցին Տիար Գարեգին խաղաղեանի որ բացակայ եղող վանեցիներէն ալ հաւաքէ և յանձնէ կարմիր խաչի յանձնաժողովին:

Այստեղ կարգն է հարցնելու հայ հարուստներուն, դուք ինչ ըրած էք ցարդ. Կամարականներն իրենց ազգային պարտականութիւնները կատարելու ընթացքին մէջ են: մին իւր բարոյական զօրութեամբ, իսկ միւսն իւր բեղմնաւոր գրիչով և նիւ- թական զոհարարութեամբ և թող օրհնուին անթիւ հայ նահատակնե- րէն և զէնքը ձեռքին կոտող քա- ջամարտիկ հայ հերոսներէն... Եթէ չէք պատկառիր հայ զրադէսներու այնքան սրտակեղք և սոսկմակեցու- ցիչ գրուած քննքէն, որոնք ամեն օր իրենց դառնագոյն նկարագրութիւն- ներով կը լեցունեն հայ թերթերու պատուական էջեր, աղիւղորմ կոչեր ազգայնով Ձեզ, գէթ վախցէք այն հարկը հաղարտոր թշուառացեալ հայ վերադարձներէն և անոնց ար- ժանահայց անէմքներէն, որոնք այժմ կ'իտմեալ լիծակով առտանդակն կ'առնէք մը կ'ապրին, անոնց մէջ ալ կը գտնուին երբեմն ձեզ նման փա-

թամ կեանք վարողներ, բայց այս- օր պատառ մը հացի կարօտը կը քաշեն... Այստեղեւ կարգը ձեզի պիտի գայ, վանի զի առանց հայ ժողովրդեան գոյութիւն չունիք դուք...

Ա.-ԲԱՇ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՅԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Ֆրէզնո, 17 օգոստ. 1915

Մինչ արտասահմանի հայութիւն՝ արտաստալից աշքով կը դիտէր հայ- կական ջարդեր ու հրկիւղներ, վը- րայ հասաւ վանի հերոսական կախ- իր վառագանձ յաղթանակով: Յաղ- թանակ մը որ կը նմանէր անձրևոտ և մառախլապատ օրոտն արեգակի շողի մը, որ տալերի մէջէն դուրս գալով կախուէր և կը տաքցնէր շատ մը արարածներ որոնք զոհ պիտի երթային պատահարին և թէ այն կեղտառու շող քիչ մ'աշայցնէր իւր օգնութիւն:

Արտասահմանի հայութիւն, մաս- նաւորապէս վանեցիներ, ուր որ կը գտնուէին, ջանացին իրենց խնդալ- ցութիւն կերպով մը յայտնել, սար- քելով հրապարակային հանգէս մո- զմիւրս: Այս շարժումով Ֆրէզ- նայի վանեցիներ յալիս 18ի կիրա- կին հաւաքով մ'ունեցան և յանձ- նախումբ մ'ընտրեցին որու վրայ պարտք գրին աշխատիլ նիւթական և բարոյական ծառայութիւն մը մա- տաւանիկ իրենց հայրենիքին: Յանձ- նախումբ իւր առաջին գործ ըրաւ ունենալ հրապարակային հանգէս մը որ տեղի ունեցաւ օգոստոս 15ին փարըր Լէքչըր Բլուպի մէջ:

Հանգէս սկսեց առաջ 400ի չափ երկուսն բազմութիւն մը փութացած էր աթոռներ գրաւել: Դուք ու թիւն օրուայ առեւտրեալ Գ. Սէֆերճեան քանի մը խօսքով ժողով բացաւ, բա- ցատրեղով օրուայ հանգէսի նշանա- կութիւնը իրմէ վերջ վանեցի եր- դեցիկ խումբ երգեց «Աւերակ հա- յոց դաշտեր»: Երգէն վերջ ընծար- ձրացաւ վարդան ծայրադայն վար- դապետ Գառարեան որ խօսեցաւ օրուայ համատարած ջարդերի մա- սին և յարգուեց ժողովրդին ըսելով. «Լացէք և ողբացէք այս ջարդե- րու և արան թալանի վրայ և մի՛ մոռնաք զոհէլ ձեր նիւթական և բա- րոյականը այն մնացորդներն որոնց սիրտնք միայն մենք ենք մնացել» վարդապետի քաղաքէն վերջ երգեց օր. Ա. Յովհաննէսեան որուն յաջոր- դեց «Ապարեզ» ի սմարգիր Գոհ- Գառարեան և անմիջապէս յայ- տարարեց որ իւր խօսածները դըժ- բախտաբար գէտ պիտի գնան հայր Սուրբ խօսածներին: Ըսաւ որ «Եթէ ևս վանեցի չեմ բայց վանեցիներէն աւելի կը հրճուի իրենց հերոսա-

կան կրօնի վրայ, երկու գեղեցիկ առականման պատմութիւնները որով հասկացնելու պէտք ժողովրդին թէ պէտք է փորձել ինքնապաշտպանութեան և յեղափոխութեան գործին ծախիւրտ տարափն տակ բեմէն վար իջնալ: Օր. Լեօնի Զինեանի դաշնակա հարսութեան վերջ, Յ. Թաշինեան արտասանեց Սիւսանի թիւ «Զարկ կոկիտ»-ը որով յետոյ վանեց ինչորեք երգիչի խումբ երգեց «Լուսաւ»։ Այնպէս 2 քայլերու առանձին առանձին արտասանութիւններէն վերջ, հրաւիրուեցաւ խօսելու Հնչակեանների կողմէն Յ. Սաքեղեան որ Ս. Գրքէն մէկ երկու օրինակներ բերաւ և ապա խօսեցաւ չէզքների անտարբերութեան և անոնց բժախիւր քննադատութեան վրայ և ժողովրդին թերազրեց մօտենալ յեղափոխական գործունէութեան, իրեն յաջորդեցին Ա. Խորայեանի և Վ. Վարժապետեանի արտասանութիւնները։ Ա. Խորայեան որ հեղինակն էր իր արտասանութեան, ցոյց տուաւ որ ինք լաւ հմուտ է հայ լեզուին։ Տիւնի Ա. Պարթևեանի մենեքէն վերջ, խօսեցաւ Յարքեթ Նշիկեան յեղափոխականի արտագրութեամբ և խօսքը վարդապետին ուղղելով ըսաւ. «Հայր Սուրբ, այս առաւօտը կանցի որ կուրայիք դուք պատարագի սուրբ խորհուրդը կատարած առնէ։ Տխուր ալ կը թերագրէք որ լանք ու ողբանք։ Այսօր մենք քիչ մը արտախնայու համար եկեր ենք հոս և ես պիտի ըսեմ ձեզ թէ ուրախացէք դուք ալ Ալլա Վանի համար քանզի նա իր քայր քաղաքներու համար փարոս պիտի լինի քիչ առնէն Առկէ վերջ վանեցի երգիչի խումբ իր երգով փախեց ժողովը։ Գիշերուայ ուշ առնէ ժողովուրդ մեկնեցաւ քիչ մը խանդալատաւ ապաւորութեան տակ։

Պատիկ ԽԱՉԿՈՆՅ

Յ. Գ. Թաշինեանի փառաբանութիւնը յետի յանձնէի երբ հեռագիրներ գտնեցին թէ Վան թիւրքերի կողմէն գրաւուած է և ժողովուրդն ալ հազմեցաւ կոկիտ փախած։ Այսօր ալ առական աղբիւրից եկած հեռագիրներ կը ծանուցանեն Վանի թիւրքաւարմը Ռուսերու կողմէն։ Վերջին լուրով արտայնուած, թեղախակցութիւն փառաբան կը յանձնեմ առանց գիտնալ թէ վաղայ արշարոյ իր շուքերի հետ ինչեւ պիտի աւտէ կամ գուժէ։ Տեղայս վանեցիների նորակալ յանձնախումբը կը պատրաստուի շատով հանդանալութեան ձեռնարկել և ներկայացում մը առաջ ի նպատակ վանի հայ հասարակութեան։

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻԻՐԻԱԻ ՄԷՋ

ԱՐԱՆՔԵՆ սեպտ. 12ին հաղորդուած է Փրանսական թերթերին. «Ութ հարիւր հազար հայեր տեղահան լինելով քշուած են դէպի երկրներ ներսերը. այդ դժբաղդների մէկ երրորդ մասը միայն հասած է զըրկւելիք տեղը։ Հայ կիներ և աղջիկներ հարկադրուած են թիւրքական հարէմներին մէջ ապրելու։ Կարգի մէջ մէկ ամսականէ մինչև երկու տարեկան հայ երեխաների աճուրդով վաճառուած եղած է շարունակ մի քանի օր։»

— Սոֆիան «Հայաստան»-ին մէջ կը կարդանք.

«Թուրքիոյ թեմերու առաջնորդներէն ի թիւ հատական ճիւղներու գաղաւթեան ենթարկուած են հեռահեղները.

Տիւրքական երաւի առաջնորդ Չլաւանեանը ուղղաւ ալլաւ է, Նիկոմիդիոյ Յովակիմ եպիսկոպոսը բանտարկուած, Արմաշի վանահայր Սեւրապ եպիսկոպոսը՝ բանտարկուած, Պրուսիոյ Գանիէլեանը՝ ձերբակալուած, Կեսարիոյ Պէտրիկեանը՝ ձերբակալուած, Սեբաստիոյ Գալէմէրեան եպիսկոպոսը՝ սպաննուած, Եւդոկիոյ Գապարեանը՝ բանտարկուած, Շապիւր Գարաշիտարի թորիկեանը՝ կախաղան հանուած, Սամսոնի Համազասպը՝ բանտարկուած, Տրապիզոնի Գաբրիէլը՝ ձերբակալուած, Քէմալիի Հոսիսը՝ բանտարկուած, Խարբերդի Խորէնեանը՝ սպաննուած, Չարսանձագի Նալբանդեանը՝ կախաղան հանուած, Հալէպի Գանիէլեանը՝ բանտարկուած, Բաղէշի Գալէմէրեանը՝ բանտարկուած, Կարիշի Սատտէթեան եպիսկոպոսը սպաննուած։

Միացածներուն վիճակի մասին ոչ մէկ լուր։»

— Ուրիշ հեռագրէ մը իմացած ենք արդէն թէ Բարեբրդի առաջնորդ Միսիս վարդապետը 8 հայ մեծատունների հետ մեկտեղ կախուած է։

Երևանէն օգոստ. 14/27ին հաղորդուած է Թիֆլիզի Հորիզոնին. «Սատանից եկողները հաղորդում են որ Սատանում ապաստանել և կրուած են 12.000 հայեր։ Հայի պաշարը բաւական է երկու տարի Ս. Յովհաննէս վանքի վանահայր վարդան վարդապետը և Առաքելոյ վանքի վանահայր 75 տարեկան Յովհաննէս վարդապետը սպաննուած են։»

ԴՈՋԱԹԵՆ ՄԻ ՆԱՄԱԿ ԻՍԼԱՄԱՅԱՐ ՀԱՅ ԿԻՆԷ ՄԷ

«Սիրուն ամուսին»,

Ինչպէս քիչ ծանօթ է, Հայաստանի սեփական ու պատահեցաւ, մայիս 11ին Սաղարդուի օրդին Հալէպի պէյը և զինուորական հարկաւարը 60 ստրկաններով գիւղը խուժեցին, զենք և թնդանք պահանջեցին, զիւրեքն մեծամեծ աղաները կանչեցին, սպանական ծեծով և գէշ խօսքերով անարգեցին մեր կրօնաւորները և վերջոյ բոլոր ժողովուրդը եկեղեցին լե-

ցուցին և վերադարձան տեղերին։ Բայց այսքանով ալ չգոհացան. յունիս 28ին Հալէպ պէյը մէկ քանի քիւրա պէկերով և 600 զինուած քիւրաերով կրկին եկաւ Բաղանցին, երեք գիւղերը խուժարեցին, Թաւանցին, ձեռնցին, Կոյս աղջիկները և հարսները բռնաբարեցին. այսքանով ալ չը գոհացան. Հալէպ գաղանը եկեղեցիներն առջիկ հայնած սկսեց զանգուտաւորել քակել տալ և սրտաւ. «Պաշտօնէն պաշտան ստերա ճամի օրոճաք. եսլընդ պիւ հօճալալմ պուքէօյէ»։ Երեք օր գիւղը սպանելէ վերջ որոշուած կուտան գիւղացիների կէս մասը փախադրել և խաւանեցին։

Սիրուն ամուսին, բոլոր հարուստները հանեցին գիւղերէն. եղած երիտասարդութիւնը գիւղերէն բայց փախադրուել և հացի պահանջարկն պատճառով երկար չը տեղ գիւղացիները. անոնք բարձր լեւնեւու մէջ գիւղը գրաւուած էին և իրենցմէ բաւական երիտասարդներ ինկան վերադարձ մեռաւ։

Երբ ցուցեցին այդ բոլոր կորիւնները, գաղանները վերադարձան գիւղ իրենց հարկաւարները յաղեցնելու համար։ 200 ընտանիք բաժնեցին երեք գիւղերէն. ինձի ալ միասին 100 ընտանիք Վալաթ բերին 400 ձիւտներով. մեկի յաւակաւ տուներ բաժնեցին և պահանջեցին որ թիւրքերէնը ընդունինք. ապա թէ ոչ բոլորը ալ օրէ կանցնենք, ըսին. փախեցաւ ընդունեցինք։ Ուրիշ ճամբորդներէ կը լսենք որ միւս 100 ընտանիքներն ալ Սիւլիան պէյին գիւղերը բաժնուած են նոյն ձեւին տակ։

Օհ, սիրուն ամուսին, այդ պարտաւորին բաւական ընտանիքներ ախտաւորեցան և միջոցներ պահանջեցին աղատ ձգուելու համար, բայց ի դուր. ձեր և մեր պատանջ համար կեանքերնու վերջ պիտի տանք, մենք չը յաջողեցանք մեր նպատակին հասնել. եթէ դուք ալ ձերին վրէժը չը լուծէք այս փառ թիւրքերէն, ամօթ կը սեպեմ ձեր երիտասարդութեան. կրկին մէկ քանիներ եկան մեր գիւղերէն, հարցում ըրի մեր տան վրայով. ի՞նչ ըսեմ, ցատկի լուրեր, հայ ազգիս ճակատագիրն է եղեր առ. մեծ մայրիկը գորկած են. իր սիրուն աղջիկը տարած, բայց չեն գիտեր թէ որ կողմը։ Այժմ ընդհանուր ֆէմալի երիտասարդներուն եթէ իրենց ընտանիքներու վրէժը չը լուծեն հրէշ Հալաթին։ Արդեօք ի՞նչ եղան եղբայրներ ու քայրեր, չլիւսեմ. մեծ եղբայրս հակառակութիւն ունէր մէկ քանի քիւրաերու հետ, անոր մասին ալ լուր չկայ։

Սիրուն ամուսին, Բազաթի գիւղերը մօտիկ գործուցին. ոչ գրաւ կայ, ոչ ցուրեն։ Տէր Սատան, երբ պիտի աղաւթէինք այս փառի գործադրած գաւառներէն...

ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՅՈՂ ՄԻԻՍ ԱՂԳԷ

Փարիզէն Տ. Բիւն Ժիֆար ծառի Տրապարակաւորը որ միևնոյն ժամանակ զանազան երկիրների գիւռաւորական անձնաւորութիւններին հետ յարաբերութեան մէջ գտնուած է իր բազմաթիւ ճանապարհորդութիւնների շնորհով. Մարտիլէն խումբ մը հայերէ տապալած նամակին պատասխանելով յօդուած մը գրած է Le Petit Marseillais օրաթերթի սեպտ. 7ի թուին մէջ, L'Autre Nation Martyre վերնագրին տակ. Խաչեալ աղղ կոչուած Բաքիաի նման Հայ աղղն ալ կը ներկայացնէ Եւրոպայի ուշագրութեան և հոգաւորութեան, կը յիշեցնէ բազմաթիւ հաղարատը Հայ կամաւորների պատերազմը թիւրք

բռնապետութեան դէմ իրրե հաւատարիմ յառաջապահներ կոկիտի ուս զօրաբանակին, այս միջոցին թիւրքերի մէջ գտնուող հայերի ստակալի տառապանքները և այլն։ Յօդուածը շատ համակրական է Հայ յերին համար և հետաքրքրական իր ընթերցարար։

ԱՂԳԱՅԻՆ ՈՂԻ

Ցոյց տուաւ համար որ Ռուսահայ յերին մէջ հայրենասիրական եռանդը որքան բարձր է, նոյն իսկ երախայներին մէջ, տարեկը գնեց մէկ երկու նամակներ որոնք գրկուած են «Հորիզոն»-ի խմբագրութեան որ ալ կարդի նամակներ շատ ստանալով՝ գտնեք հրատարակելու հետաւորութիւն չունենալը կը յարանէ։

Հայ հարստ և մատուցական միւլնատնիքի 12ամեայ աղջիկը գրած է.

«Յարգելի խմբագիր, Տաճկանացիների կողմից դուռնիքը այսօր լուրջ է և փողի կարոտ, որ ես ինքնեցի ծնողներս» մօլա անանակուցութիւնը չունի սովորական ձեւով, այլ տօնիկ այսպէս. խնջոյքի փոխարէն ուղարկել մի գումար վան։ Ծնողներս խնդրեց կատարեցին եւ յատկացրին 500 ռուբլի։ Խնդրում եմ ձեզ հասցնել այդ գումարը վանի կարօտեալներին։

Մարգարիտ ՄԵԼԻՔԵԱՆ»

Մի 11ամեայ գործակալ կը գրէ.

«Պարոն խմբագիր, Խնդրեմ հաճեցէք ընդունել իմ ձեռքով վաճառած մի ռուբլի, որ պահած եմ դպրոցական արձակուրդիս միջոցին յօդուած իմ սիրելի Հայաստանիս աղաւտութեան համար կուղ հայ կամաւորների։

Աւետիս Ա. ՍԱՅԻՆԵԱՆ

Արապաւորեց հետեւալը գրած են.

«Ոսկեգոծ կամ» Այսպիսի ֆանտազի օրերին, երբ մեր հարազատները մնում են առանց հացի, թող իմ սիրտուն բաղինքս էլ եղաւ գնան առանց կամի, իսկ կինս էլ առանց գլխի «մետաղների»։ Այսօր ես ծախեալ իմ միակ կովը եւ կնոջս գլխի զուգարդ ուղղեմ ուղղեմ ուղղեմ իմ հաւաքութեանը, խնդրում եմ հասցնէք մեր քաղցած ու հիւսնող Տաճկանացիներին փախաւական եղբայրներին եւ քայրերին։ Ամուսիններ՝ Գեղուկէ, Արապաւոր եղբայրները»

Ա. ԶՈՊԱՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱԽՈՍԱԹԻԻՆԸ ԹԻԻՐԻԱՅԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Տ. Արշակ Չոլանեանի ֆրանսերէն բանախօսութիւնը որ ըրած է փարիզի մէջ Ֆրանսոյիների ընտիր բաղումիւն մը առջև 1915 մայիս 25ին և որ Փրանսական հրատարակչական ընկերութեան մը կողմէն հրատարակուած է առանձին տետրակով մը և L'Arménie sous le joug turc վերնագրով, շատեր հետաքրքրութեամբ մեկնէ խնդրած լինելով, ծախու համար բերել տունը նոյն անկէ։ Կարելի է ստանալ Արմենիոյ խմբագրութեան գրասենեկէն համար

30 սանդղիմի. իսկ Մարտիկէն դուրս զրկուելու համար փաստի ծախքով մէկտեղ 35 սանդղիմի:

Կարծէ ֆրանսացիներն և ֆրանսացէտ Եւրոպայիներն մէջ տարածել այս տեսութիւնը որ ամբողջ և զրաւիչ ոճով կը ներկայացնէ Հայ ազգի անցեալն ու ներկայն, անոր տաղապանքները, յոյսերն ու արժանիքները:

ՄԱՀԱԳՈՅԺ ՏԻԿԻՆ ԲԷՅՆՈՒՍԻ

Վանի վերջին դէպքերին պատճառով Կովկաս ապաստանիլ ստիպուած Վանեցի Հայ ուսուցիչներէ շատերն, ինչպէս Յովհաննէս Կուրդիւմեանի, Աճախաշոյնեանի և արևելի գաղթի տառապանքներին մէջ մեռած լինելու գոյժը իմանալ յետոյ, Վանի ամերիկեան միսիոնարուհի Տիկին Բէյնոյսի ալ թիֆլիսի մէջ մեռած լինելու գոյժն ստացանք: Տիկին Բէյնոյս 40 տարեկանէ աւելի գործած էր Վանի մէջ և սիրելի դարձած էր Հայ ժողովրդին: Կրթութիւնը վերադարձակաման պատճառով կորչուի որ Հայ ժողովուրդը հեռանայ Վանէն եթէ չունենալ զոտնալ թիւրքերի զաղանթիւններին, Տիկին Բէյնոյս ալ անոնց հետ կը դադարէ: Ճանապարհին սայլէն վար կ'իյնայ և ոտքը կը կտորի: Երբ կը հասնի թիֆլիս, հիւանդանոց կը դրուի բայց չապաստուի և կը մեռնի օգոստ. 15/28ին:

Տօքթ. Բէյնոյս որ Վանի ամերիկեան վարժարանը Գօլէճի վերածելու նպատակով հանգանակութեան համար Ամերիկա գնացած էր 2 տարի առաջ և այժմ կը վերադառնար, օգոստ. 16/29ին կը հասնի թիֆլիս ուր կը դանէ իր տիկնոջ ստած զիտակ միայն:

Տիկին Բէյնոյս թաղուեր է թիֆլիսի մէջ մինչդեռ իր ուխտն էր հանգչել իր սիրելի Վանի մէջ:

Յարգանք իր յիշատակին:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՆՈՐ ՓՈԽԱՐԲԱՅՆ

Կովկասի փոխարքայ Նիկոլա Նիկոլայեւիչ մեծ դուքսը համարաւոր եղած է արդէն 1877-78ի ուս. թիւրքական պատերազմին մէջ երբ իր հայրը Կոստանդին մեծ դուքսը ուս զօրաբանակի ընդհանուր հրամանատարն էր եւրոպական թիւրքիսի կողմը, ինք ալ մասնակցած է Սոֆիայի և Սիդիքիսիսի պայտի առումին: Երբ Կոստանդին մեծ դուքսը հիւրընկալուած էր Սան Ստեփանօի մէջ Տառնաների տունը ուր ստորագրուեցաւ այն հռչակաւոր դաշնագիրը որ իր 16րդ յօդուածի մէջ առաջին անգամ լինելով կը պարտադրէր թիւրքիսին բարենորոգումներ մտցունել մասնաւորապէս Հայաստանի մէջ, Կովկասի նոր փոխարքայն այնպէս էր իր հօր հետ:

Կովկասի փոխարքայ Նիկոլա Նիկոլայեւիչ մեծ դուքսը Մօնղէնէկ-բօի թագաւորին փեսայն է: Իր կինը, Սիմոնադի մեծ դքսուհին, իտալիայի թագուհիին քոյրն է:

Յայտնի է թէ Նիկոլա Նիկոլայեւիչ մեծ դուքսը ո՛րչափ յարգանք կը վայելէ ֆրանսայի և դաշնակից երկիրներին մէջ, Մէկ տարին ի վեր

շատ չարքաշ կեանք մը կը վարէ պաղարիւնութեամբ և ի կորովով: Շողեկաւոր մը մէջ կապրէր ուր քիչ կը քնանար և շատ կաշխատէր: Այդ շողեկաւորի գնացքը կը վաղէր կերթար Պալթիկի եզերքներէն մինչև Պուրովինաի կից սահմանները մինչև դեռ միևնոյն ժամանակ մեծ դուքսը անդադար հեռագրով հաղորդակցուած էր Վանի մէջ: Եր Կովկասեան ուղիով, ճակատին հետ, իր կատարած գործը շատ մեծ եղած է որովհետեւ Պալթիկ ծովէն մինչև Սև ծով տարածւած ուղիմաճակատի մը պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր, 4 միլիոնէն աւելի զինուած մարդերի հրամանատարութիւնը կրնէր, հարիւրաւոր հազարամէթը երկաթուղիները կը շինէր և այլ շատ աշխատանքներ կը կատարէր:

Այն պաշտօնը որ ցարը անոր յանձնած է այժմ Ռուսիայի հարաւային ուղիմաճակատին վրայ, շատ մեծ և ծանր պաշտօն մ'է դարձեալ: Նիկոլա մեծ դուքսին Կովկասեան զօրաբանակին ընդհանուր հրամանատար նշանակուելը նշան մ'է թէ մօտակայ մեծ դէպքեր կը պատրաստուին այդ կողմը: Յայտնի է որ Կ.պօլսի առումը մեծ ազդեցութիւն կունենայ պատերազմին աւելի շուտ վերջանալուն վրայ: Երբ Յարը իր հօրեղբայրը Կովկաս զրկուած է, կը նշանակէ թէ այն կողմէն թշնամիին վճռական հարուած մը տալու համար պէտք տեսած է:

Լինաոնի «Թայմ»-ը Նիկոլա մեծ դուքսին յանձնուած նոր պաշտօնին առթով դրած խմբագրականին մէջ ըսած է, ի միջի այլոց, և հետեւեալը. «Ռուսիայի դաշնակիցները չեն մոռնար ինչ որ կը պարտին Նիկոլա մեծ դուքսին. իրենց լաւագոյն իդէալ և իրենց ջերմ համակրութիւնը կընկերանան անոր իր նոր պաշտօնի մէջ: Մեծ դուքսի ներկայութիւնը պիտի վերանորոգէ Կովկասի հուժկու զօրաբանակի եռանդն ու որոշումը դժբաղդ Հայերի վրէժը լուծելու որոնց անպատմելի նեղութիւններ կուտան թիւրքերը:»

ՆՈՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԷՆԻԱԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը հրատարակենք Արմէնիայի նպատակու համար մեկ հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Ալեքեան ֆ. Գ. Ա. Պօլոհան եղբարք 5 ֆր. և Սիւրի Պէլ Ապէսէն Սուրէն Աղամեան 5 ֆր.:

ՏՄԵՐԱՆԵՒ

Հոսի «Գօռիէրէ տ'իդալիա» լրագրին հեռագրուած է թէ թիւրքական «Պարպարոս» զրահաւորը որ զօրփիլահար ընկղմեցաւ, 9.000 մնաուկ ուղիմաճակութեամբ իր մէջ ունէր՝ Կալիպոլիի մէջ գործող թիւրքական զօրաբանակին համար: Ամէնէն մեծ ծախսով և թերեւ օսմանեան դիւնաւորներին մէջ ծնացած Վերջին պահիստն էր այդ:

— Ֆրանսական տորմիզէն դուրս փրկանաւոր, որոնք պահանջութիւն կրնէին, սեպտ. 13ին զօրփիլահար ընկղմուր են գերմանական ընդծովեայ մը Միդիլէի և Թէնէտոս կղզիներին միջև:

— Եկած վերջին լուրերին նայելով, սոսկալի խեղճութիւն և յուսահատութիւն կը տիրեն Կ.պօլսի մէջ, Ռազմամթերք կը պակսին, իսկ դաշնակիցների նաւերէն ամէն օր նոր զօրքեր կ'իջնեն Կալիպոլի թերակղզիի զանազան կողմերը և հուժկու պատրաստութիւն կը տեսնուի. այնպէս որ Տարտանէլի առումը մօտաւոր կը համարուի այժմ:

ՀԱՄԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ամէնքի ուղարկութիւնը դորձած է այժմ ամէնէն աւելի ուսումնական ուղիմաճակատին վրայ որի հիւսիսայնային Հիւսիս-պօլսի և Մաքէնդէն մարաշիստները ամէն ուժով կաշխատին որ աքցանի երկու երկաթների մէջ սեղմուով գերի բռնեն ուսումնական զօրաբանակները: Ռուսերը պիտի յաջողին ջախջախել այդ կուռ երկաթները թէ իրենց զիւլապանական զիւլապանութեան հակառակ պիտի բռնուին անոնց մէջ և կամ թէ պիտի յաջողին անվտանգ կերպով յետ քաշուիլ: Թէ և նահանջն ալ վերադառնա մ'է, ուղիմաճակատական ճարտարութիւն մը, բայց վերջապէս յաղթութիւն մը չէ որ թշնամիին ջախջախէ: Կարելի է որ պատերազմին բազմա մօտ օրեր աւելի որոշ կերպարանք մը ստանայ այդ կողմեր:

Բայց Ռուսերը յաղթական կը յառաջանան հարաւային մասին մէջ, զարձեւալ մը տեսնելով Կալիպոլի ուր Աստրիպոլիսի անգոր կը մնան ուսումնական հեղեղին առջև: Հաւանական է թէ Ռուսեր յաջողին այդ կողմէ միացում մը յառաջ բերել՝ ուսումնական զօրաբանակին հետ որ կաղմ ու պատրաստ կերելի:

Պուլկարիսի բռնելը գերբի մասին լուրերը հակասական են:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն սեպտ. 2ին հաղորդած են հետեւեալը. «Սպահանի անգլիական ընդհանուր հիւպատոս Տ. Կրահամի վրայ յարձակեցան և թեթև կերպով վիրաւորեցին այսօր երբ կը վերադառնար իր սովորական պաշտօնէն: Իր ուղեկից հնդիկ զօրք մը սպաննուեցաւ:

Սպահանի ուսումնական դեր-հիւպատոս Գալէրի վերջերս սպաննուելը և թափառական ցեղերին Սեղիայի թելադրութեամբ վերջերս Բուշիբի վրայ ըրած յարձակումները, այդ ամէնքը պարսիկ կառավարութեան իր չէզոքութեան պարտաւորութիւնը կատարել չկրնալուն կը վերադառնան:

Գերմանական գործակալները առատութեան դրամ և ուղիմաճակութեամբ կը բաշխեն

Պարսկաստանի արեւմտեան սահմանը կը կրամասնէ մէջ: Թէհրանի գերմանական դեսպանատունը և Սպահանի հիւպատոսարանը իսկապէս սպաննուելիք մը կը հանդիսանան պարսիկ կառավարութեան ունեցած ոյժին դէմ:

Քրքմանիզի գերմանական հիւպատոս այդ նահանգի վրայ գիւլապան իշխանութիւն կը գործադրէ: Պարսկաստան զինեալ տատկանութիւնը ամսաթոշակաւոր և վերջերս ճանր անյաջողութիւն մ'ունեցաւ ապստամբներին հեղհարումներին մէջ, Ղազվիշի մօտերը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

ԾԱՆՈԹ ԳԻՐԳԵՐ

Ար. Անի... ի խմբագրատան մէջ ծախուած գրքերն, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջև:

Մարտիկէն դուրս զրկուած ճանապարհաւոր գնողին վրայ է. ուստի հայտնի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ Մարտիկէն մէջ ծախուելու գրքերը և թէ փաստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գրքերը (Այս վերջինները փակագրծի մէջ դրուած ենք են): Արժէքը կանխիկ չստացւած գրքը չըրկուի: Արձանագրուած (recommandé-registré) ծրարով ստանալու գրքերը պէտք է 25 սանդղիմ աւելի զըրկին իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլօն աւելի պէտք չէ կշռէ:

Գործնական Քերականութիւն ֆրանսերէն լեզուի Անի ոճով. 7րդ տպգր. յաւելումներով. 1910: Ա. մաս 1 ֆր. և 2 (ձեւագրութիւն. 1 ֆր. և 40 սնդղիմ):

Նոյն ի մաս 1 ֆր. և 10 սնդղիմ. 2. 1 ֆր. և 2) սնդղիմ):

Պող. Է. Վերքիսի (Սիւրաբից արտաշարժ պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգմանուած է գրեթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ զրաբար և թէ՛ աշխարհաբար և զանազան անձերէ: Մեկ մօտ ծախուած Ստոնաթատուրեան Մանուկ պէլի աշխարհաբար թարգմանածի Պ. տըրպագրութիւնն է, պատկերներով զարդարւած: 1 ֆր. և 20 սնդղիմ. (1,40):

Ազգասէր (Արշարունեաց ընկերութեան ինքնաշարժը Ն. Ղ. Ինճիճեանի գրած և նոյն ընկերութեան ծախքովը հրատարակւած տետրակ մ'է ազգասիրութեան յորդորող, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգասիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և նոր ազգերի ազգասէր մեծ մարդերի կատարած գործերէն օրինակներ բերուելով): Բ. տպգր. 1902: 1,70 (1,80):

Պատմութիւն Ռուսիայի: Ե. տպգր. 1911: (Հետաքրքրաշարժ և հրահանգիչ վիպատմութիւն մը, գրեթէ ամէն լեզուի թարգմանուած): 1,30 (1,60):

Գեորգ-Մեթուդ. Քրիստոսեւոյնի և Միքայէլ ի Հիմն Նիքիթի (Քրիստոսեւոյնի ուսումնական տետրակ մ'է): Գիւլ. 1 ֆր. 25 (1,35):

Գեորգ-Մեթուդ. Ուրիշ Սիւրիսի համար Հայաստանի նախարարները և իրենց քաղաքակրթութիւնը (Քրիստոսեւոյնի ուսումնական տետրակ մ'է): 2,50 ֆր. (2,75):

ՏԵՐՄԻՆԱՆՏԻՆՈՒՆ
ՓՈԽՈՒՄԱՆՏԻՆՈՒՆ
ՍԱՐՍԵՒԷՆ

Հայերէն Տպարան Մ. Փարքապետապ
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi